

Պ. Լեժերն որ Գաղղիացի է ազգաւ, վեհանձնութեամբ, ազնուութեամբ ու գիտութեամբ, կրնէրէ անշուշտ որ ըսենք քե հայացաւ բարեկամութեամբ : Հասկըցաւ ինքը Արեւելեան Բագմալեզու վարժարանին գերագոյն նպատակը . ուստի եւ ինքնայոժար սիրով յանձն առաւ ընտանի դասախօսութիւն մը ընել մեր պատանեաց Բնական Պատմութեան ու Առողջութեան կանոնաց վրայ : Երեք ամսէ ի վեր մեծ յաջողութեամբ, ճշդութեամբ եւ քաղցրութեամբ առաջ կըտանի այս գործը . եւ իր շահը չփնտոնելով, — ինչպէս որ վեհանձն մարդկանց բնական է, — մեր հայրենակցաց բարիք ընելը երջանկութիւն մը կըսեպէ իրեն : Ուստի եւ արժանի է մեր երախտագիտութեանն ու օրագրիս մէջ շնորհակալու յիշատակութեան :

ՀԱՐԿԱՆՈՐ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ ՄԸ .

Ազգերնիս արդէն լսեր ու հասկըցեր էր քե Գ. Հիւրմիւզեանն ու իր համախոնները ինչ ծանր՝ աննիմն եւ զայրակոյցուցիչ զրպարտութեամբք հալածեցին զմեզ անխայ բանի . եւ գրով մեծի ու պզտիկի առջեւ : Մենք քեպէտեւ եղածներուն համառօտ պատմութիւնը հրատարակեցինք հայերէն, բայց երբ Հիւրմիւզեանց գաղղիարէն գրուածներով զմեզ օտար ազգաց առջեւ ալ վատահամբաւելը տեսանք՝ առաջադրեցինք գաղղիարէն ալ ընդարձակ պատասխան մը տալ ամեն տեսակ ապացոյցներով . եւ այն պատասխանին մի միայն նպատակը զմեզ արդարացընել էր, ինչպէս որ կը պահանջէին մեր բարեկամներն ու նաեւ մեր խիղճը, եւ ինչպէս որ խոստացանք նաեւ ամսագրոյս չորրորդ բնոյն վերջը :

Այն միջոցին Վսեմափառ Ալի Փաշա մեծ վեզիրին հօգը միջնորդութեամբք վերջ տրուեցաւ Փարիզու մէջ սկսուած վեճերուն որ երբայով զայրանալու սաստկանալու վրայ էին . որով եւ Գ. Հիւրմիւզեանը գրով հրաժարեցաւ իր պահանջմունքներէն որ կրնէր Թեոդորեան Հ. Սարգիս վարդապետէն, եկեղեցական արգելքն ալ որ դրեւ էր քե անոր եւ քե Գալֆայեան Հ. Ամբրոսիոս վարդապետին վրայ՝ վերցուց :

Ուստի եւ Օսմանեան Դրան Դեսպան Վսեմափայլ Մեհմեմետ Պէշը ստիպեալ ի բախանձանաց Հիւրմիւզեանց՝ յատկապէս ապալեց որ այսուհետեւ անոնց դէմ բան չգրենք՝ եւ ոչ իսկ ինքզինքնիս արդարացընելու համար : Մեր բնական խաղաղասիրութեանն ու քրիստոնեական եղբայրսիրութեանն ալ ասակ կըվայելէր . անոր համար մեր կողմանէ սիրով խոստացանք որ ասկեց ետքը նոր հրատարակութիւն մը չենք ընել Հիւրմիւզեանց հակառակ . միայն քե կըրտանք որ անոնք ալ կըրտայրին զմեզ զրպարտութեամբ հալածելն, ու ետ կըրկենան այն ամենայն գաղտնի ու յայտնի միջոցներէն՝ որոնցմով մեզի վնաս հասցընելու եւ անուննիս աւերելու կաշխատէին մինչեւ հիմա :

M. Léger, Français de nation, de générosité, de noblesse et de savoir, il nous permettra de le dire, a bien voulu se faire Arménien par la sympathie. Il a compris qu'il y avait une œuvre immense à réaliser dans l'Institution Polyglotte. Il s'est proposé de raconter à nos jeunes gens ses études en fait de sciences naturelles et d'hygiène pratique. Cette œuvre, il l'a accomplie depuis trois mois avec un succès inespéré, avec une ponctualité infatigable et une séduisante urbanité ; et désintéressé, comme le sont les grands cœurs, il ne demande que le plaisir de bien faire et le bonheur d'être utile à nos amis de l'Orient. A ce titre, nous lui devons un souvenir dans notre cœur et une page dans notre journal.

AVIS IMPORTANT.

La nation arménienne connaissait depuis longtemps déjà les calomnies sans modération et sans dignité que Mgr Hurmuz et ses adhérents nous prodiguaient verbalement ou par écrit avec une hostilité infatigable. Nous avions publié en arménien l'histoire abrégée de ces polémiques ; mais, lorsque nous vîmes que Mgr Hurmuz continuait à nous diffamer auprès d'un autre public par des écrits en langue française, nous nous décidâmes à lui faire, dans la même langue, une réponse circonstanciée et catégorique. Cette réponse, promise dans le numéro 4 de notre Revue, avait été inspirée uniquement par la nécessité d'une justification, que nous devions à tous nos amis aussi bien qu'à nous-mêmes.

Cependant S. A. le grand vézir Ali-Pacha a bien voulu intervenir dans ce différend : il le fallait, pour mettre un terme à des discussions fâcheuses qui menaçaient de traîner en longueur, et surtout de s'envenimer : Mgr Hurmuz a donc renoncé à ses exigences à l'égard du P. Sarkis Théodore, et il a levé l'interdit dont il l'avait frappé, lui et son collègue, le P. Ambroise Calfa.

Par suite, S. E. Méhemmed-Bey, ambassadeur de la Sublime-Porte à Paris, cédant aux prières des représentants de Mgr Hurmuz, a recommandé très-expressément au P. Théodore et à ses collègues de s'abstenir de tout écrit agressif, quand bien même il s'agirait des nécessités d'une défense personnelle. Par nature et par devoir, nous aimons trop la paix et la charité pour repousser de si salutaires recommandations ; nous avons pris, en conséquence, tous les engagements qu'on nous demandait à l'égard de Mgr Hurmuz et de ses amis ; mais nous espérons, en retour, qu'ils cesseront de nous poursuivre de leurs calomnies, et qu'ils s'abstiendront de tout ce qui, de près ou de loin, pourrait nous atteindre dans notre vie, dans nos intérêts et dans notre caractère !